

Univerzita Ain Shams
Fakulta Al Alsun
Katedra slovanských jazyků
Oddělení českého jazyka

Fenomén chatu a jeho dopad na český a arabský jazyk
(konfrontační studium)

Magisterská práce

Ibrahim Mansour Ahmed Mohamed

Školitelé

doc. Dr. Khalid El-Biltagi

prof. Dr. Iman El-Said Galal

Dr. Jihan Abou El-Seoud

Káhira 2017

Poděkování

Na tom místě bych rád poděkoval svému vedoucímu doc. Dr. Khalidu El-Biltagímu za odborné vedení magisterské práce, za pomoc a podporu ve všech etapách zpracovávání magisterské práce.

Vřele též děkuji paní Dr. Jihan Abou El-Seoud za cenné rady a věcné připomínky, které mi v průběhu psaní magisterské práce poskytl. Děkuji také prof. Dr. Iman El-Said za její pomoc a cenné rady týkající se arabské části práce.

Rád bych také poděkoval prof. PhDr. Karlu Šebestovi, CSc., a doc. PhDr. Ivaně Bozděchové, CSc., za vyjasnění nejasností, za ochotu pomoci při zpracovávání magisterské práce a především za jejich čas strávený při konzultacích.

Dále děkuji Mgr. Michalu Křenovi, Ph.D., z Českého národního korpusu za cenné rady a připomínky týkající se českého materiálu a porovnávání výsledků s Českým národním korpusem, respektive s korpusem současné psané češtiny a s korpusem mluvené spontánní češtiny.

V neposlední řadě bych chtěl poděkovat Bc. Adéle Provazníkové za její ochotu a provedení jazykové i stylistické korektury.

Nakonec bych rád poděkoval své rodině i své manželce Maha za rodinnou pohodu a trvalou podporu po celou dobu vypracovávání magisterské práce a všem přátelům, kteří mě jakkoli podporovali.

Ibrahim Mansour Ahmed

Abstrakt

Úkolem této práce je podat obraz lexika českého jazyka používaného lidmi na chatu s důrazem na několik vybraných jazykových jevů typických pro chatovou komunikaci, např. prolínání rysů mluvenosti a psanosti v jazyce chatu, míru výskytu expresivity, nebo používání přejatých slov z cizích jazyků, zvláště z angličtiny. Posledně jsou pak pro chatovou komunikaci typické zkratky.

Jako užší cíle jsme ustanovili pět otázek, na které se v závěru práce pokusíme odpovědět, a na které se zaměřují naše analýzy:

1. Blíží se jazyk chatu více mluvenému či psanému jazyku?
2. Které druhy expresivity se vyskytují v chatu a který z nich se objevuje nejvíce?
3. Ze kterého cizího jazyka pocházejí nejvíc používané cizojazyčné výrazy v chatu?
4. Jaké zkratky uživatelé chatu používají?
5. Používají Egypťané při chatu stejné výrazy jako Češi, nebo ne?

Metodami práce jsou deskripce, analýza a statistika. Při vypracovávání výzkumu a provedení příslušných statistik jsme používali dva programy, které nám významně usnadnily práci (CATMA+ databáze)

Klíčová slova

Fenomén chatu, jazyk chatu, mluvenost a psanost, expresivita, přejatá slova, zkratky

Obsah

Úvod.....	8
1. Internet a chat	23
1.1 Stručně k historii internetu	23
1.1.1 WWW stránky (webové stránky)	24
1.2 Sociální sítě v České republice	25
1.3 WWW chat (webový chat)	27
1.3.1 komunikace na WWW chatu	28
2. Mluvenost vs. psanost	31
2.1 Prolínání mluvenosti a psanosti v komunikaci na chatu	34
2.1.1 Mluvenostní rysy v chatové komunikaci	37
2.1.1.1 Dialogičnost rozhovoru	38
2.1.1.2 Nepřipravenost a spontánnost procesu mluvení	45
2.1.1.3 Kontakt s adresátem	49
3. Expresivita v komunikaci na chatu	57
3.1 Vymezení pojmu expresivity	57
3.2 Rozdělení expresivity	58
3.2.1 Expresivita inherentní	59
3.2.1.1 Expresivita hláskového skladu slova	59
3.2.1.2 Expresivita daná příponami slova	60
3.2.1.2.1 Expresivita daná příponami u substantiv maskulin	61
3.2.1.2.2 Expresivita daná příponami u substantiv feminin	63
3.2.1.2.3 Expresivita daná příponami u substantiv neuter (kromě deminutiv)	64
3.2.1.3 Expresivita slov hybridních	64

3.2.1.4	Expresivita daná změnou neživotnosti v životnost.....	64
3.2.1.5	Expresivita vznikající významovou změnou slovo tvorného typu.....	65
3.2.1.6	Expresivita působená reduplikací	65
3.2.1.7	Expresivita v oblasti kompozice slova.....	65
3.2.1.8	Expresivita substantivních deminutiv	66
3.2.1.9	Expresivita citoslovcí a výrazů onomatopoických.....	68
3.2.2	Expresivita adherentní.....	69
3.2.2.1	Expresivita vznikající přesuny pojmenování uvnitř oblasti jevů lidského života	70
3.2.2.1.1	Pojmenování z oblasti biologie, fyziologie a patologie člověka	70
3.2.2.1.2	Jména příslušníků národů, křestní jména, příjmení, apelativa.....	71
3.2.2.1.3	Jména osob a pojmenování jevů z kulturní historie člověka.....	71
3.2.2.1.4	Pojmenování z okruhu náboženských představ, náboženského kultu a liturgie.....	71
3.2.2.1.5	Pojmenování z oblasti jevů pohádek a bájí.....	71
3.2.2.1.6	Člověk a společnost: pojmenování sociálních jevů minulých.....	71
3.2.2.1.7	Činnosti člověka: pojmenování z okruhu vojenství a společenského života; názvy činností odborné povahy a činností specifických pro úzký okruh lidí	72
3.2.2.2	Expresivita vznikající pojmenováním skutečností z oblasti lidského života výrazy z okruhu života živočišného	72
3.2.2.3	Vznik expresivity přesunem pojmenování z oblasti živočišstva, rostlin a přírodních jevů do jiných oblastí	73
3.2.2.4	Expresivní záměny pojmenování mezi oblastí neživé hmoty a oblastí lidského života.....	74
3.3	Expresivita v našem korpusu	74

3.3.1 Inherentní expresivita	76
3.3.1.1 Expresivita hláskového skladu slova	76
3.3.1.2 Expresivita daná příponami slova	78
3.3.1.2.1 Expresivita daná příponami u substantiv maskulin	78
3.3.1.2.2 Expresivita daná příponami u substantiv feminin	90
3.3.1.2.3 Expresivita daná příponami u substantiv neuter	96
3.3.1.2.4 Expresivita daná deminutivními příponami u adjektiv	97
3.3.1.2.5 Expresivita daná deminutivní příponou u zájmena	97
3.3.1.2.6 Expresivita daná deminutivní příponou u sloves	98
3.3.1.2.7 Expresivita daná slovesnou příponou ke slovu již zdrobnělému (V)	98
3.3.1.3 Expresivita slov hybridních	101
3.3.1.3.1 Spojení cizí přípony s domácím základem:	101
3.3.1.3.2 Spojení české přípony s cizím základem:	104
3.3.1.4 Expresivita daná změnou neživotnosti v životnost:	113
3.3.1.5 Expresivita vznikající významovou změnou slovtvorného typu	114
3.3.1.6 Expresivita způsobená reduplikací	115
3.3.1.7 Expresivita v oblasti kompozice slova	116
3.3.1.8 Expresivita substantivních deminutiv	117
3.3.1.9 Expresivita citoslovcí a výrazů onomatopoických	122
3.3.1.10 Expresivita vzniklá utvořením slova ze zkratkového výrazu (V)	124
3.3.1.11 Expresivita daná novou neobvyklou slovtvorbou (V)	125
3.3.1.12 Expresivita vznikající užitím slov z cizích jazyků (V)	127
3.3.1.13 Expresivita dětských výrazů (V)	140
3.3.1.14 Expresivita familiárních slov a hypokoristik (V)	142
3.3.1.15 Expresivita výrazů hanlivých, zhrubělých a vulgárních (V)	143

3.3.2 Adherentní expresivita	147
3.3.2.1 Expresivita vznikající přesuny pojmenování uvnitř oblasti jevů lidského života:	147
3.3.2.1.1 Pojmenování z oblasti biologie, fyziologie a patologie:.....	147
3.3.2.1.2 Pojmenování z okruhu náboženských představ, náboženského kultu a liturgie.....	150
3.3.2.1.3 Pojmenování z oblasti jevů pohádek a bájí.....	152
3.3.2.1.4 Člověk a společnost: pojmenování sociálních jevů minulých.....	152
3.3.2.1.5 Činnosti člověka: pojmenování z okruhu vojenství a společenského života:.....	153
3.3.2.2 Expresivita vznikající pojmenováním skutečností z oblasti lidského života výrazy z okruhu života živočišného	159
3.3.2.3 Vznik expresivity přesunem pojmenování z oblasti živočišstva, rostlin a přírodních jevů do jiných oblastí	164
3.3.2.4 Expresivní záměny pojmenování mezi oblastí neživé hmoty a oblastí lidského života.....	167
3.3.2.5 Expresivita vznikající jinými významovými posuny	171
3.3.3 Kombinovaná expresivita (V)	177
4. Přejatá slova v komunikaci na chatu	185
4.1 Obecně k přejímání lexikálních jednotek z cizích jazyků	185
4.2 Přejatá slova podle původu	187
4.2.1 Anglicizmy v české slovní zásobě	188
4.3 Přejatá slova podle způsobu a míry přizpůsobení	190
4.4 Přejatá slova v chatové komunikaci.....	191
4.4.1 Přejatá slova z cizích jazyků v našem korpusu	192
4.4.1.1 Přejatá slova z angličtiny.....	194
4.4.1.2 Přejatá slova z latiny	205

4.4.1.3	Přejatá slova z němčiny	210
4.4.1.4	Přejatá slova z řečtiny	214
4.4.1.5	Přejatá slova z francouzštiny	217
4.4.1.6	Přejatá slova z italštiny	222
4.4.1.7	Přejatá slova z ostatních jazyků	225
5.	Zkratky typické pro chatovou komunikaci	237
5.1	Akronymy anglického původu typické pro chat	237
5.2	České akronymy typické pro chat	240
5.3	Zkratky tvořené vynecháváním písmen	241
5.4	Záměna několika písmen nebo slabik za číslíci	245
6.	Závěr	247
7.	Seznam použité literatury.....	253
8.	Seznam obrázků, grafů a tabulek.....	258

Úvod

Moderní svět je stále ovlivňován novými technologiemi. Jedním z hlavních vynálezů poslední doby byl internet, který už přes deset let používá i široká veřejnost. Lidé ho využívají nejen při práci a studiu, ale i v soukromém životě. Díky internetu můžeme komunikovat s ostatními kdykoli a kdekoli – 24 hodin denně, sedm dní v týdnu a klidně i na druhém konci světa. Internet nám nabízí mnoho prostředků ke komunikaci (např. email, skype, diskuzní fóra, chat atp.) a záleží pouze na nás, zda je využijeme ke svému prospěchu, nebo se staneme jejich otroky. Záleží, zda tyto možnosti považujeme za pouhý technický prostředek ke komunikování s ostatními, nebo za cíl a smysl komunikace samotný. Každopádně je pravda, že se elektronická komunikace stala nedílnou součástí dnešního světa.

Chat se z různých způsobů internetové komunikace rozvíjí nejdynamičtěji. Tento stálý rozvoj se rozhodně odráží v jazyku používaném při chatové komunikaci. Protože se jedná o relativně nový a neustále se rozvíjející typ komunikace, můžeme přepokládat, že má svoje specifické prostředky, které jsou příznačné právě pro tento typ komunikace. Toto téma je poměrně nové, nicméně je pro poznání současného jazyka velmi důležité. I proto jsme se ve své magisterské práci rozhodli zkoumat jazykové prostředky používané v chatové komunikaci.

Úkolem této práce je podat obraz lexika českého jazyka používaného lidmi na chatu s důrazem na několik vybraných jazykových jevů typických pro chatovou komunikaci, např. prolínání rysů mluvenosti a psanosti v jazyce chatu, míru výskytu expresivity, nebo používání přejatých slov z cizích jazyků, zvláště z angličtiny. Posledně jsou pak pro chatovou komunikaci typické zkratky.

Práce má dvě části, českou a arabskou (tedy hovorovou egyptskou), které se vzájemně prolínají a doplňují, přičemž hlavní důraz je kladen na český chat. Co se týče egyptské části práce, pro

jednotlivé české doklady uvádíme jejich hovorové egyptské významové ekvivalenty přítomné v našem egyptském materiálu a zjišťujeme, zda se taková slova v egyptském chatu vůbec používají. V případě, že některý egyptský významový ekvivalent nenajdeme v egyptském materiálu, hledáme ho na Googlu a zjistíme, jaký má počet výskytů¹. Pak uvádíme jeden příklad uvedený na jedné ze sociálních sítí, abychom dokázali, že se takový výraz v egyptské internetové komunikaci používá.

Jako užší cíle jsme ustanovili pět otázek, na které se v závěru práce pokusíme odpovědět, a na které se zaměřují naše analýzy: 1. Blíží se jazyk chatu více mluvenému či psanému jazyku? - 2. Které druhy expresivity se vyskytují v chatu a který z nich se objevuje nejvíce? - 3. Ze kterého cizího jazyka pocházejí nejvíce používané cizojazyčné výrazy v chatu? - 4. Jaké zkratky uživatelé chatu používají? - 5. Používají Egypťané při chatu stejné výrazy jako Češi, nebo ne?

Pro magisterskou práci jsme sesbírali materiál z různých českých a egyptských chatových místností dostupných na internetu. Repliky byly shromažďovány v období od 3/3/2015 do 16/3/2015 každý den od 17.00 hod. do 20.00 hod. egyptského času, jelikož v této době se nachatu vyskytuje nejvíce komunikantů. Ráno a v dopoledních hodinách se na chatu objevuje nízký počet účastníků (zaměstnání, studium). Český materiál jsme kopirovali z rozličných chatových místností na dvou z nejznámějších českých chatových portálů *Xchat.cz* a *Líbímseti.cz*. V konečné podobě dosáhl rozsahu 1393 normalizovaných stran (294 133 slov). Níže uvádíme strukturu českého shromážděného materiálu.

¹Počet výskytů nemá žádnou vypovídající hodnotu, respektive jenom hrubě orientační.

Název portálu	Tematická skupina	Název místnosti
Xchat	Pokec a klábosení	15 let a víc
	Seznámení a flirt	40 a víc – Bezva flirtík
	Volný čas a sport	Meditace
Líbímseti	Pokec a zábava	Kecárna – U bodláku
	Seznámení a flirt	Berušky a broučci
	Ostatní	centrum randy

Tabulka1: Struktura českého shromážděného materiálu.

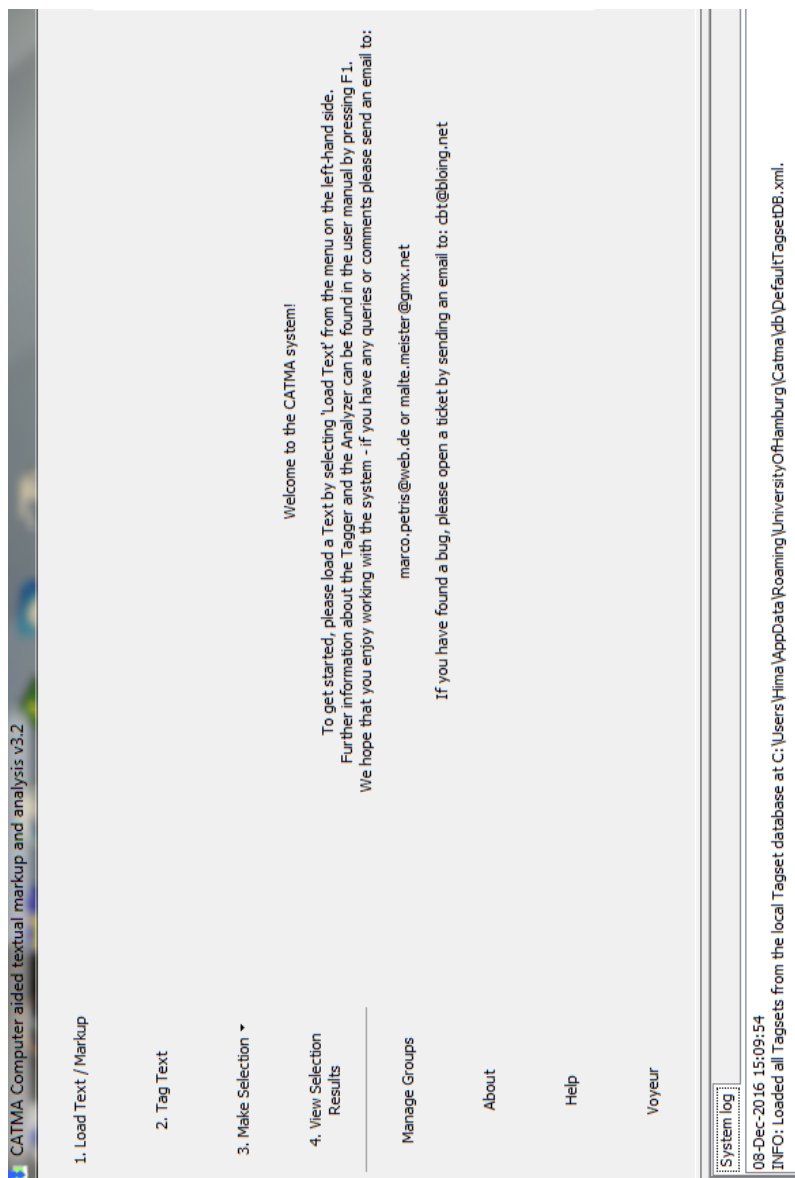
Při sběru českého materiálu jsme se snažili, aby tematické skupiny reprezentovaly širokou škálu lidís různými zájmy a nebyly jednostranně zaměřeny. Jednotlivé místnosti byly vybrány náhodně. Záleželo nám hlavně na tom, aby bylo v místnosti co nejvíc komunikantů.

Egyptský materiál jsme shromáždili z jedné egyptské místnosti (jmenuje se Masr, což znamená Egypt) na jednom z nejužívanějších egyptských chatových portálů *Kalamngychat.com*. Po celou dobu sběru bývalov této místnosti hodně lidí, proto jsme nemuseli hledat jiné místnosti na jiných chatových serverech. Egyptský materiál má rozsah 2448 normalizovaných stran (682 020 slov) a je oproti českému skoro dvojnásobně větší, protože jsme při kopírování textů nemohli vymazat systémové zprávy² tak, jak jsme to učinili u českého chatu.

² Systémové zprávy ukazují, kdo vstoupil do místnosti, kdo opustil místnost, kdo byl vyhozen z místnosti atp.

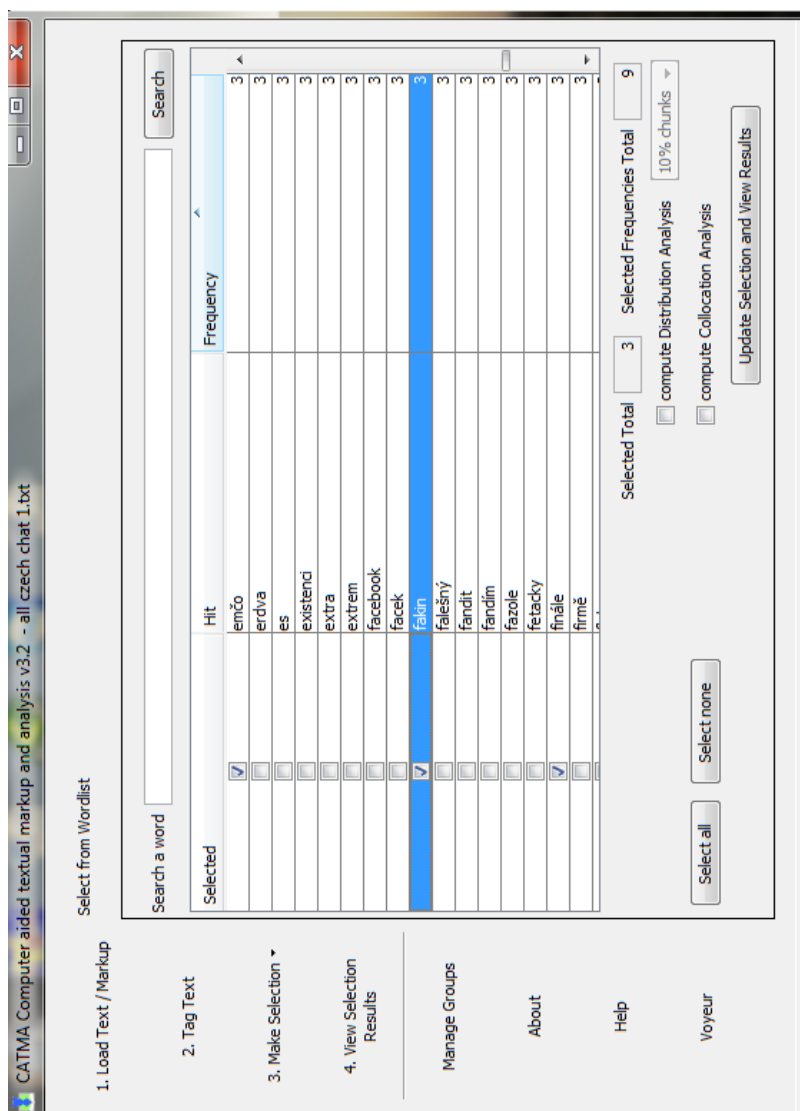
Metodami práce jsou deskripce, analýza a statistika. Při vypracovávání výzkumu a provedení příslušných statistik jsme používali dva programy, které nám významně usnadnily práci.

První z nich je **CATMA** (Computer Aided Textual Markup & Analysis, v3.2.). Je to program, který vyvinula Hamburská univerzita v Německu, aby sloužil všem studentům a výzkumníkům a pomáhal jim při statistické analýze jakéhokoli textu. Používali jsme ho tak, že jsme do něj vložili celý český materiál, vybrali si kolonku „Make selection – potom Select from word list“ a program nám tím zařadil všechna hesla pod sebou, přičemž každý slovní tvar se objevil pouze jednou. Vedle každého hesla byla uvedena také jeho frekvence v materiálu. Pomocí možnosti „select“ jsme označovali slova a prostřednictvím možnosti „view results“ jsme podle jejich kontextu zhodnotili jejich relevanci pro naši práci. Pak jsme použitím možnosti „export results to RTF file“ mohli vyexportovat označovaná slova i s kontextem. Následující obrázek ukazuje, jak vypadá úvodní strana programu **CATMA**:

Obrázek1: Úvodní strana programu CATMA.

Další obrázek ukazuje, jak jsme označovali příslušná slova:

Obrázek2: Označování příslušných slov.

Poté, co jsme označili a vyexportovali vhodná slova, jsme je zadali do databáze, kterou jsme podle různých kritérií vytvořili pomocí programu **Access**. Některé z nich nám sloužily k dosažení cílů této práce a některé budou sloužit k budoucím výzkumům. Celkový počet zadaných slov do databáze je 2610. Vedle každého slova jsme napsali počet výskytů v materiálu. Abychom mohli uložit heslo do databáze, museli jsme vyplnit minimálně 11 kolonek, přičemž celkový počet kolonek (a tedy zkoumaných kritérií) byl 19.

Na následujícím obrázku vidíme úvodní stranu naší databáze: